

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

**Ključne karakteristike finansiranja političkih partija i izbornih
kampanja: obaveza podnošenja izvještaja o prihodima i rashodima
kampanje i privatne donacije u pojedinim zemljama**

Podgorica, oktobar 2019. godine

Broj*: 08/2019

Klas. br: 00-52-4/19-

Datum: oktobar 2019. godine

Pripremila: Sandra Brajušković, istraživač analitičar u Istraživačkom centru

**Napomena:* Informacije navedene u istraživačkom radu ažurirane su nakon prve izrade rada u maju 2019. godini i važeće su u trenutku pripreme ažurirane verzije istraživačkog rada (oktobar 2019. godine).

** Istraživački centar Skupštine Crne Gore, prilikom izrade istraživačkih radova, koristi se javno dostupnim podacima i podacima iz baza ograničenog pristupa, strogo vodeći računa o kredibilitnosti izvora. Centar ulaže sve razumne napore da informacije sadržane u istraživačkom radu budu tačne i potpune, ali ne snosi odgovornost za eventualnu netačnost i nepotpunost istih. Istraživački radovi se koriste samo u svrhu za koju su izrađeni, a u skladu sa Pravilima o izradi istraživačkih radova. Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore, niti neophodno drugih institucija ili organizacija čiji se podaci koriste za izradu rada.*

*** Svi pojmovi upotrijebljeni u istraživačkom radu u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose*

SADRŽAJ

SADRŽAJ	3
UVOD	4
1. KLJUČNE KARAKTERISTIKE FINANSIRANJA POLITIČKIH PARTIJA I IZBORNE KAMPANJE	5
<i>Tabela 1.1: Glavne smjernice u vezi sa finansiranjem političkih partija i izbornih kampanja</i>	7
2. GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA	7
3. KOMPARATIVNI PREGLED	10
3.1 OBAVEZA FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA O PRIHODIMA I RASHODIMA IZBORNE KAMPANJE	10
3.1.1 Tabelarni prikaz obaveze finansijskog izvještavanja o prihodima i rashodima izborne kampanje	10
3.1.1.1 Posebni izvještaji o prihodima i rashodima u izornoj kampanji	12
3.1.1.2 Izvještavanje o prihodima i rashodima tokom kampanje u okviru redovnog godišnjeg izvještaja političkih partija	14
3.2 ZABRANE I OGRANIČENJA U POGLEDU FINANSIRANJA POLITIČKIH PARTIJA I KANDIDATA IZ PRIVATNIH IZVORA.....	17
Tabela 3.2.1: Zabrane i ograničenja u pogledu finansiranja političkih partija i kandidata privatnim donacijama.....	17
IZVORI INFORMACIJA	29

UVOD

Političke partije i kandidati u savremenom društvu u principu ne mogu sprovesti značajnu izbornu kampanju ukoliko nemaju dovoljno finansijskih sredstava na raspolaganju. Kako bi se izbjeglo prekoračenje linije između legitimnog finansiranja kampanje i nelegitimnih uticaja, te u cilju sprečavanja narušavanja demokratskog procesa i povjerenja građana, potrebno je donošenje određenih regulatornih mjera.¹

Evropska unija i niz organizacija kao što su Savjet Evrope, Organizacija za bezbjednost i saradnju u Evropi/Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava OSCE/ODIHR, Venecijanska komisija, GRECO i ostale imaju važnu ulogu u unapređenju procesa harmonizacije zakonodavnog okvira koji uređuje pitanje finansiranja političkih partija i kandidata na izborima. Naročito u posljednjoj deceniji, akteri na nivou EU objavili su veliki broj izvještaja i preporuka koji imaju za cilj uspostavljanje dobre prakse i zajedničkih principa u vezi sa transparentnošću finansijskog upravljanja političkih partija i kandidata.²

Skupština Crne Gore je, u skladu sa Odlukom o obrazovanju Odbora za dalju reformu izbornog i drugog zakonodavstva od 30. oktobra 2018. godine, formirala privremeni Odbor za dalju reformu izbornog i drugog zakonodavstva u cilju optimizacije sveukupnog ambijenta u kome će se održavati naredni izborni ciklusi, sprovođenja preporuka OEBS/ODIHR povodom parlamentarnih izbora 2016. godine i predsjedničkih izbora 2018. godine, te sprovođenja preporuka iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore i jačanja povjerenja javnosti u izborni proces.³ Među zadacima Odbora, prema Odluci, je i preprema Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja. U kontekstu reforme izbornog zakonodavstva, odnosno propisa o finansiranju političkih partija, Istraživački centar je u ovom radu, u skladu sa dostupnim podacima, analizirao i predstavio određene ključne karakteristike finansiranja političkih partija i izbornih kampanja, sa fokusom na zabrane i ograničenja u pogledu privatnih donacija i priloga, kao i obavezu političkih partija i kandidata u pogledu finansijskog izvještavanja o prihodima i rashodima izborne kampanje u određenom vremenskom roku u sljedećim zemljama: **Austrija, Belgija, Češka, Danska, Hrvatska, Estonija, Finska, Grčka, Island, Italija, Litvanija, Malta, Njemačka, Portugal, Slovenija, Srbija, Španija i Švedska.** Podaci za potrebe izrade ovog rada prikupljeni su analizom izvještaja Organizacije za bezbjednost i saradnju u Evropi/Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava - OSCE/ODIHR o sprovođenju izbora u navedenim zemljama, nacionalnog zakonodavstva, te studija, dokumenata i drugih publikacija relevantnih međunarodnih organizacija koje se bave datom tematikom.

¹ Compendium on International Standards for Elections <https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/compendium-en-n-pdf.pdf>

² Ibid.

³ Odluka o obrazovanju Odbora za dalju reformu izbornog i drugog zakonodavstva http://www.skupstina.me/images/dokumenti/Odbora_za_dalju_reformu_izbornog_i_drugog_zakonodavstva/00-71-18-6-4.pdf

1. KLJUČNE KARAKTERISTIKE FINANSIRANJA POLITIČKIH PARTIJA I IZBORNE KAMPANJE

S ciljem da se svim političkim partijama i kandidatima pružila jednaka šansa da učestvuju u takmičenju na izborima te demokratski princip ravnopravnih uslova prenio u praksu, države su uvele različite načine kontrole tokova novca u političkom svijetu. **Privatni izvori prihoda**, tradicionalno najvažniji način političkog finansiranja kreću se od članarina do manjih i većih privatnih donacija. Sa druge strane, **javni izvori prihoda** uključuju direktno finansiranje političkih partija, kandidata ili izbornih kampanja od strane države, kao i indirektno finansiranje od strane države kroz obezbjeđivanje medijskog pristupa ili pružanja nekih drugih finansijskih ili logističkih prednosti političkim akterima. Međutim, uprkos propisima i dalje kao **konstantan izazov** postoje određene neprihvatljive prakse u pojedinim djelovima Evrope.⁴

Zapravo **jedan od najvećih izazova** u kontekstu novca u politici je **nedostatak transparentnosti finansiranja političkih partija i izbornih kampanja**. Otvoreno i transparentno finansiranje političkih partija i kandidata poželjno je jer doprinosi tome da svi djeluju u skladu sa pravilima, što zauzvrat jača integritet politike i povjerenje javnosti u političke partije.

Pravila u vezi sa izvještavanjem i revizijom ključna su za sprovođenje političke finansijske kontrole (poput pravila o prihodima i troškovima partija i kandidata), a samim tim i za kredibilitet pravnog okvira finansiranja političkih partija, budući da sve to u velikoj mjeri zavisi od kvaliteta i primjene pravila o izvještavanju.⁵ S tim u vezi, prema Smjernicama Venecijanske komisije i ODIHR-a u vezi sa političkim partijama⁶, *političke partije bi trebalo da podnesu izvještaje o finansiranju izborne kampanje nadležnim tijelima blagovremeno i najkasnije 30 dana od dana izbora*. Takvi izvještaji nijesu obavezujući samo za političke partije, već i za pojedinačne кандидате i liste kandidata.

Osim toga, mnoge zemlje usvojile su propise o finansiranju političkih partija i kampanje usmjerene na unapređenje poštene političke konkurencije i umanjenje uticaja novca na samu politiku. **Pravila o finansiranju kampanje** uključuju pravila o prihodima, troškovima, obavezu otkrivanja izvora prihoda, ograničenja, sankcije i slično. Neke zemlje primjenjuju **direktno javno finansiranje**, dok druge omogućavaju **samo privatno finansiranje**. Postoje sistemi koji nalažu ograničenje visine iznosa donacija, priloga i rashoda, kao i oni bez njih. Mogu postojati zabrane određenih vrsta priloga, kao i određenih vrsta rashoda.⁷ Na primjer, u pogledu transparentnosti privatnog finansiranja,

⁴ IDEA, Funding of Political Parties and Election Campaigns: A Handbook on Political Finance, Stockholm, 2014 <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/funding-of-political-parties-and-election-campaigns.pdf>

⁵ Samuel Jones, *Digital Solutions for Political Finance Reporting and Disclosure: A Practical Guide*, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, IDEA, Stockholm, 2017 <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/digital-solutions-for-political-finance-reporting-and-disclosure-a-practical-guide.pdf>

⁶ Guidelines on political party regulation by OSCE/ODHIR and Venice Commission, Campaign Finance Reporting Requirements (Paragraph 200), October 2010 [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-e)

⁷ Odsjek za istraživanje, analizu, biblioteku i dokumentaciju Skupštine Crne Gore, *Standardi Evropske unije u oblasti izbornog procesa*, jul 2013. godine <http://www.skupstina.me/images/dokumenti/biblioteka-i-istrazivanje/standardi-evropske-unije-u-oblasti-izbornog-procesa.pdf>

više od polovine zemalja Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (*Organization for Economic Cooperation and Development*, OECD) zabranilo je anonimne donacije.⁸

Kada je u pitanju privatno finansiranje političkih partija, prema preporukama Savjeta Evrope, **građani imaju pravo da podržavaju političke partije**. Međutim, potrebno je da država obezbijedi da takva podrška koju partije dobijaju od građana ne dovodi u pitanje nezavisnost političkih partija. Stoga, mjere koje države preduzimaju u pogledu regulisanja pitanja privatnih donacija treba da dovedu do **sprečavanja konflikta interesa, transparentnosti donacija, te izbjegavanje tajnih donacija**. Osim toga, države bi trebalo da obezbijede da informacije o donacijama političkim partijama budu **dostupne javnosti**, posebno kada su u pitanju donacije koje prelaze predviđena ograničenja, kao i da razmotre mogućnost uvođenja pravila koja ograničavaju vrijednost donacija političkim partijama, te da usvoje mjere kojima bi se spriječilo da takve gornje granice budu prekoračene.

Venecijanska komisija i OEBS/ODIHR u Smjernicama u vezi sa političkim partijama⁹, predviđaju da su političkim partijama potrebna odgovarajuća finansijska sredstva za redovan rad i tokom izborne kampanje, a regulisanje finansiranja je ključno da bi političke partije ostale nezavisne od uticaja donatora. Shodno tome, u smjernicama se predviđa da političke partije imaju pravo, između ostalog, na privatno finansiranje, odnosno **pravo na donacije**, ali **uz razumna ograničenja**, uključujući utvrđivanje maksimalnog iznosa svake donacije, otkrivanje identiteta donatora, ograničenja određenih vrsta doprinosa, kao i obavezu objavljivanja svih donacija u godišnjim izvještajima u cilju postizanja transparentnosti. Na primjer, u skladu sa smjernicama, anonimne donacije treba da budu striktno uređene, uključujući propisivanje gornjih granica za iznose anonimnih donacija.

Prema tome, osnovne značajne kategorije u pogledu finansiranja političkih partija, u zavisnosti od oblasti na koju se odnose, mogu se podijeliti na **izvore finansiranja, izvještavanje/nadzor** i **sankcije**. U nastavku su tabelarno prikazane glavne komponentne ovih kategorija sa upućivanjem na jedan ili više međunarodnih instrumenata.¹⁰

⁸ International IDEA/ Open Government Partnership, Policy Brief: Political Finance Transparency, March 2019
<https://www.idea.int/publications/catalogue/political-finance-transparency>

⁹ Guidelines on political party regulation by OSCE/ODHIR and Venice Commission, Private Funding, October 2010
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-e)

¹⁰ ACE Project - The Electoral Knowledge Network, Main approaches to campaign finance regulation
<http://aceproject.org/ace-en/focus/campaign-finance/main-approaches-to-campaign-finance-regulation>

Tabela 1.1: Glavne smjernice u vezi sa finansiranjem političkih partija i izbornih kampanja

Izvori finansiranja	<p>Fer kriterijumi za raspodjelu javne finansijske podrške: Preporuka Komiteta ministara (2003) 4: „Objektivni, pošteni i razumni kriterijumi trebalo bi da budu primijenjeni u pogledu raspodjele državne finansijske podrške“.</p> <p>Zabrane i ograničenja u pogledu privatnih finansijskih priloga: Države bi trebalo da ograniče ili zabrane finansijske i druge materijalne priloge ili drugu vrstu pomoći političkim partijama i kandidatima iz određenih izvora, kao što su strana lica ili organizacije i treba da spriječi direktnu pomoć od državnih organa ili javnih preduzeća.</p> <p>Ravnoteža između privatnog i javnog finansiranja: Preporuka Komiteta ministara (2003) 4 i Preporuka Komiteta ministara 1516 (2001) - Podrška države u vidu javnog finansiranja bi trebalo da bude ograničena na razumne finansijske priloge kako bi se izbjeglo slabljenje veza između partija i njihovog biračkog tijela.</p>
Kampanja	<p>Zabrana zloupotrebe državnih resursa: Pravnom regulativom trebalo bi spriječiti zloupotrebu državnih sredstava u političkim kampanjama, te omogućiti da se takva sredstva koriste strogo uz primjenu zakonskih odredaba, vodeći računa o tome da se ne favorizuju određeni kandidati ili partije prilikom korišćenja takvih sredstava. Pravna regulativa bi trebalo posebno da predvidi da sva državna sredstva koja se koriste u svrhu kampanje, kao što su zgrade, imovina i drugi resursi, budu stavljena na raspolaganje svim učesnicima izbora po osnovu njihovog ravnopavnog tretmana pred zakonom.</p> <p>Obaveza jačanja transparentnosti finansiranja partija i kredibiliteta finansijskog izvještavanja (objavljivanje informacija o računima): Konvencija UN o sprečavanju korupcije - Svaka država ugovornica mora razmotriti donošenje odgovarajućih zakonodavnih i administrativnih mjera u skladu sa Konvencijom i osnovnim principima domaćeg zakonodavstva u cilju povećanja transparentnosti u finansiranju kandidatura za javnu funkciju i, gdje je to primjenjivo, političkih partija.</p>
Izvjštavanje, nadzor i sankcije	<p>Podnošenje izvještaja o prihodima i rashodima: Zakonska ograničenja u pogledu rashoda kampanje nemaju nikakvog smisla ukoliko istovremeno ne postoje i zahtjevi u pogledu izvještavanja i objavljivanja. Stoga zakonska regulativa treba da predvidi periodične izvještaje u određenim prihvatljivim intervalima o svim primljenim priložima i napravljenim rashodima jednog učesnika u izbornom takmičenju.</p> <p>Efektivno sprovođenje propisa o finansiranju kampanja od strane nadzornog tijela i nezavisni regulatorni mehanizmi sa određenim sankcijama za kršenje: Preporuka Komiteta ministara (2003) 4 - Države bi trebalo da zahtijevaju da kršenje pravila u vezi sa finansiranjem partija i i izbornih kampanja bude predmet efektivnih, proporcionalnih i odgovarajućih sankcija.</p>

Izvor: Guidelines for Reviewing a Legal Framework for Elections, Organization for Security and Co-operation in Europe, January 2001, p. 24-26 <https://www.osce.org/odihr/elections/13960?download=true>

2. GLAVNI NALAZI ISTRAŽIVANJA

U pogledu objavljivanja informacija o sredstvima za finansiranje partija i kampanja, kao i u pogledu pristupa javnosti tim informacijama zakonodavstvo koje uređuje finansiranje političkih partija i izbornih kampanja u velikoj mjeri razlikuje se među analiziranim zemljama. Obaveza podnošenja **posebnog izvještaja** nadležnom nadzornom tijelu o prihodima i rashodima izborne kampanje postoji u **Belgiji, Češkoj, Grčkoj, Hrvatskoj, Finskoj, Estoniji, Italiji, Litvaniji, Srbiji, Sloveniji i Španiji**, pri čemu su evidentne razlike u vezi sa predviđenim rokovima za podnošenje izvještaja i to: od **15 dana u Sloveniji, 25 dana u Litvaniji**, pa do **90 dana u Češkoj, Grčkoj i Portugalu** ili **125 dana u Španiji**. Sa druge strane, pravni okvir koji uređuje finansiranje političkih partija i izborne kampanje u **Austriji, Danskoj, Islandu, Malti, Njemačkoj i Švedskoj** ne predviđa obavezu podnošenja **posebnog izvještaja** o prihodima i rashodima izborne

kampanje za političke partije, već o tome izvještavaju putem **redovnih godišnjih finansijskih izvještaja** o finansiranju političkih partija.

Glavni prihodi političkih partija, za finansiranje redovnog rada i izborne kampanje, , potiču iz javnih i privatnih izvora. Premda **javno finansiranje** političkih partija nije primarna tema ovog istraživačkog rada, potrebno je navesti podatak da među analiziranim zemljama postoje one kod kojih propisima **nije predviđeno javno finansiranje političkih partija (Italija i Malta)**. U **Italiji** su 2018. godine održani prvi izbori na kojima su se političke partije finansirale isključivo iz privatnih izvora. Tome je prethodilo postepeno ukidanje javnog finansiranja u periodu od 2014. do 2017. godine. Osim toga, u **Njemačkoj** je usvojena izmjena Ustava koja predviđa da se političkim partijama koje **narušavaju demokratski poredak u zemlji**, u skladu sa odlukom Ustavnog suda, **ukida javno finansiranje**, dok političke partije u većini zemalja (**Belgija, Češka, Hrvatska, Danska, Finska, Grčka, Litvanija, Portugal, Srbija, Slovenija**) takođe mogu biti **lišene javnog finansiranja određeni vremenski period** (između ostalih sankcija) zbog kršenja propisa o finansiranju političkih partija (nepodnošenje finansijskih izvještaja, prikazivanje netačnih podataka u izvještajima, prihvatanje nelagalnih donacija i slično).

Što se tiče **privatnog finansiranja političkih partija putem donacija**, u većini analiziranih zemalja predviđene su zabrane ili ograničenja pojedinih vrsta donacija, poput stranih donacija, anonimnih ili donacija pravnih lica. Na primjer, **strane donacije** zabranjene su u **Austriji, Češkoj, Hrvatskoj, Estoniji, Grčkoj, Islandu, Litvaniji, Malti, Portugalu, Sloveniji, Srbiji i Švedskoj**. Nasuprot tome, države koje dozvoljavaju strane donacije političkim partijama i kandidatima su **Belgija, Danska, Finska** (od pojedinaca, udruženja ili fondacija koje predstavljaju iste ideološke stavove), **Italija** (uz ograničenja koja važe za sve ostale donacije), **Njemačka** (uz ograničenje od 1.000 eura po donatoru) i **Španija**.

Donacije pravnih lica (korporativne donacije) političkim partijama i kandidatima u potpunosti su zabranjene u **Estoniji, Litvaniji i Sloveniji**, a djelimično u **Belgiji** (propisi ne dozvoljavaju **direktne donacije** pravnih lica za kampanju, ali omogućavaju sponzorstva pravnih lica uz ista ograničenja kao i za donacije fizičkih lica) i **Španiji** (pravna lica mogu donirati samo za kampanju, ali ne i za redovan rad). Ostale zemlje dozvoljavaju korporativne donacije, **uz određena ograničenja iznosa donacije**.

Anonimne donacije političkim partijama i kandidatima **zabranjene su u Belgiji, Hrvatskoj, Estoniji, Finskoj, Islandu, Italiji, Litvaniji, Portugalu, Sloveniji i Srbiji**. U **Češkoj** nije propisana eksplicitna zabrana anonimnih donacija, ali je predviđeno da identitet svih donatora mora biti naveden u godišnjem finansijskom izvještaju. Sa druge strane, **pojedine zemlje dozvoljavaju anonimne donacije do određenog iznosa**, poput **Austrije i Njemačke** (do 500 eura), **Grčke** (kuponi vrijednosti 15 eura čiji ukupni iznos na godišnjem nivou ne može preći 75.000 eura za partije koje se finansiraju iz budžeta i 20.000 eura za one koje ne dobijaju redovna finansijska sredstva od države), **Malte** (50eura) i **Švedske** (izmjenama propisa 2018. godine vrijednost anonimnih donacija ograničena je na 5% od osnovne cijene rada koja se utvrđuje na godišnjem nivou). **Danska** je izuzetak među analiziranim zemljama budući da **dozvoljava anonimne donacije**, a zakonodavstvo propisuje samo uslov u pogledu javnog objavljivanja podataka o identitetu donatoru za donacije vrijednosti iznad 2.700 eura.

Po pitanju utvrđivanja **gornje granice iznosa donacija političkim partijama i kandidatima**, među analiziranim zemljama jedino zakonodavstvom **Danske i Švedske** ta granica **nije predviđena**. Različite gornje granice iznosa donacija za finansiranje redovnih aktivnosti političkih partija i donacija za izbornu kampanju predviđene su u **Finskoj, Hrvatskoj, Litvaniji, Srbiji i Španiji**, dok u ostalim zemljama nijesu predviđena specifična ograničenja donacija za izbornu kampanju, već važe opšta ograničenja iznosa donacija političkim partijama (**Austrija, Belgija, Češka, Estonija, Grčka, Island, Italija, Njemačka, Porugal i Slovenija**).

U nastavku rada predstavljen je komparativni pregled u vezi sa obavezom finansijskog izvještavanja političkih partija i kandidata o prihodima i rashodima tokom izborne kampanje i rokovima za podnošenje izvještaja relevantnim nadzornim tijelima, kao i tabelarni pregled zabrana i ograničenja u pogledu finansiranja političkih partija putem privatnih donacija.

3. KOMPARATIVNI PREGLED

3.1 OBAVEZA FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA O PRIHODIMA I RASHODIMA IZBORNE KAMPANJE

U ovom poglavlju predstavljani su podaci u vezi sa obavezom političkih partija i kandidata u prethodno navedenim zemljama da podnose finansijske izvještaje o izbornoj kampanji nadležnom nadzornom tijelu, uključujući i tabelarni pregled.

3.1.1 Tabelarni prikaz obaveze finansijskog izvještavanja o prihodima i rashodima izborne kampanje

Zemlja	Obaveza podnošenja posebnog izvještaja političkih partija o prihodima i rashodima kampanje	Nadležno nadzorno tijelo	Rok za podnošenje izvještaja
Austrija	NE. Političke partije izvještavaju o kampanji u okviru redovnog godišnjeg finansijskog izvještaja. Obaveza objavljivanja prihoda tokom kampanje ograničena je na donacije čiji iznos prelazi 2.500 eura.	Revizorski sud	Političke partije podnose redovni godišnji finansijski izvještaj do 30. septembra tekuće godine.
Belgija	DA.	Odbor za reviziju (radno tijelo Parlamenta) i Revizorski sud.	Političke partije i kandidati u roku od 45 dana od dana održavanja izbora podnose izvještaje izbornom odboru, koji mjesec dana nakon toga objedinjeni izvještaj, uključujući donacije upućuje Odboru za reviziju, a nakon toga Revizorskom sudu.
Češka	DA.	Kancelarija za nadzor finansija političkih partija (nezavisno tijelo)	90 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata.
Danska	NE. Političke partije izvještavaju o kampanji u okviru redovnog godišnjeg finansijskog izvještaja.	Ministarstvo za ekonomske i unutrašnje poslove	-
Hrvatska	DA.	Državna izborna komisija	30 dana nakon održanih izbora; Osim izvještaja o finansiranju kampanje koji se podnosi nakon izbora, političke partije u obavezi su da u roku od sedam dana prije održavanja izbora Državnoj izornoj komisiji dostave izvještaj o primljenim donacijama za finansiranje kampanje i izvještaj od troškovima, sa ažuriranim podacima do dana podnošenja izvještaja.
Estonija	DA.	Odbor za nadzor finansiranja političkih partija (nezavisno tijelo)	30 dana od dana izbora. Osim posebnih izvještaja o prihodima i rashodima kampanje, političke partije podnose kvartalne izvještaje o donacijama.
Finska	DA.	Nacionalna revizorska institucija	Dva mjeseca od dana održavanja izbora.
Grčka	DA.	Odbor za reviziju (nezavisno međuinstitucion alno tijelo)	Tri mjeseca od dana izbora.

Zemlja	Obaveza podnošenja posebnog izvještaja političkih partija o prihodima i rashodima kampanje	Nadležno nadzorno tijelo	Rok za podnošenje izvještaja
Island	NE. Političke partije izvještavaju o kampanji u okviru redovnog godišnjeg finansijskog izvještaja. Izuzetak su samo kandidati koji moraju podnijeti izvještaj o kampanji najkasnije tri mjeseca od dana održavanja izbora.	Nacionalna revizorska institucija	Političke partije podnose redovni godišnji finansijski izvještaj do 1. oktobra tekuće godine.
Italija	DA.	Sud revizora; Odbor za transparentnost i kontrolu finansijskih izvještaja političkih partija (radno tijelo Donjeg doma Parlamenta)	45 dana od dana formiranja novog saziva Parlamenta.
Litvanija	DA.	Centralna izborna komisija	25 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata. Donacije se prijavljuju najkasnije deset radnih dana od dana prijema donacije.
Malta	NE. Političke partije izvještavaju o kampanji u okviru redovnog godišnjeg finansijskog izvještaja. Izuzetak su kandidati koji moraju podnijeti izvještaj o kampanji najkasnije 31 dana od dana održavanja izbora.	Nacionalna izborna komisija	Političke partije podnose redovni godišnji finansijski izvještaj četiri mjeseca nakon završetka finansijske godine, uključujući listu donatora.
Njemačka	NE. Političke partije izvještavaju o kampanji u okviru redovnog godišnjeg finansijskog izvještaja. Izuzetak su prihodi iznad 50.000 eura koji moraju biti prijavljeni odmah.	Predsjednik Bundestaga (Donjeg doma Parlamenta)	-
Portugal	DA.	Tijelo za nadzor koje funkcioniše u okviru Ustavnog suda	90 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata.
Slovenija	DA.	Agencija za javnopravnu evidenciju i usluge	15 dana od dana zatvaranja transakcionog računa.
Srbija	DA.	Agencija za borbu protiv korupcije	30 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata izbora.
Španija	DA.	Revizorski sud	100 do 125 dana nakon održavanja izbora. Izvještaji nijesu dostupni javnosti.
Švedska	NE. Političke partije su u obavezi da podnose godišnje izvještaje o prihodima.	Agencija za pravne, finansijske i administrativne poslove	Političke partije podnose izvještaje do 1. jula svake godine.

3.1.1.1 Posebni izvještaji o prihodima i rashodima u izbornoj kampanji

U **Belgiji** sve političke partije i kandidati podnose izvještaje o finansiranju izborne kampanje relevantnom izbornom odboru u izbornoj jedinici 45 dana od dana održavanja izbora. Mjesec dana nakon toga, predsjednici izbornih odbora dostavljaju objedinjeni izvještaj o prihodima i rashodima kampanje, uključujući podatke o donatorima i finansijske izvještaje relevantnih partija i kandidata **Odboru za reviziju**, parlamentarnom radnom tijelu nadležnom za vršenje nadzora nad finansiranjem političkih partija i izborne kampanje. Sva dokumentacija se nakon toga upućuje Revizorskom sudu koji provjerava vjerodostojnost izvještaja.¹¹

Zakonodavstvom u **Hrvatskoj** predviđeno je da političke stranke, nosioci nezavisnih lista i kandidati kojima se sredstva za finansiranje izborne kampanje uplaćuju na poseban račun dužni da **Državnoj izbornoj komisiji** dostave izvještaj o finansiranju izborne kampanje sa podacima o ostvarenim prihodima za finansiranje izborne kampanje, izvorima finansiranja i rashodima **u roku od 30 dana nakon održanih izbora**. Sastavni dio finansijskog izvještaja je izvještaj o primljenim donacijama i troškovima izborne kampanje, kao i obrazac sa podacima o iznosu cijene i iznosu ostvarenog popusta u cijeni za medijsko oglašavanje izborne kampanje. Osim toga, političke partije i osobe ovlašćene za zastupanje nezavisnih lista odnosno nosioci lista grupe birača i kandidati kojima se sredstva za finansiranje izborne kampanje uplaćuju na njihov poseban račun dužni su u roku od **sedam dana prije održavanja izbora** dostaviti Državnoj izbornoj komisiji, unosom u informacioni sistem za nadzor finansiranja, **izvještaj o primljenim donacijama za finansiranje izborne kampanje i izvještaj o troškovima (rashodima) izborne kampanje, sa ažuriranim podacima do dana podnošenja izvještaja**.¹²

Učesnici na izborima u **Češkoj** u obavezi su da nadzornom tijelu, nezavisnoj **Kancelariji za nadzor finansija političkih partija i političkih pokreta**¹³ dostave izvještaj o finansiranju izborne kampanje **u roku od 90 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata**. Izvještaj mora sadržati informacije o donacijama uključujući informacije o njihovoj tržišnoj vrijednosti.¹⁴

Političke partije u **Estoniji**, osim kvartalnih izvještaja o donacijama i godišnjih finansijskih izvještaja, podnose **posebne izvještaje o prihodima i rashodima** u okviru izborne kampanje nezavisnom **Odboru za nadzor finansiranja političkih partija**¹⁵ u roku od

¹¹ Belgium: Needs Assessment Mission Report, Federal Elections, OSCE/ODIHR (5 April 2019) <http://aceproject.org/ero-en/regions/europe/BE/belgium-needs-assessment-mission-report-federal/viewhttps://www.osce.org/odihr/elections/belgium/416432?download=true>

¹² Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne pomidžbe (NN 29/2019), član 58 i član 39 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_29_602.html

¹³ Kancelarija za nadzor finansija političkih partija i političkih pokreta je uspostavljena je 1. januara 2017. godine kao nezavisno tijelo koje ima mandat za vršenje kontrole nad financiranjem političkih partija i pokreta. Kancelarija ima status centralnog administrativnog tijela sa sopstvenim budžetom. Detaljnije informacije dostupne su na internet stranicama Kancelarije <https://www.udhpsch.cz/o-nas>

¹⁴Office for Democratic Institutions and Human Rights, THE CZECH REPUBLIC PARLIAMENTARY ELECTIONS 20-21 October 2017, Warsaw, 12 March 2018 <https://www.osce.org/odihr/elections/czech-republic/375073?download=true>

¹⁵ Odbor za nadzor finansiranja političkih partija je tijelo formirano 2011. godine u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih partija. Odbor se sastoji od članova koje imenuju političke partije zastupljene u Parlamentu i predstavnika Kancelara pravde, Glavnog revizora i Državnog izbornog odbora. Detaljnije informacije o ovom tijelu dostupne su na sljedećem linku: <http://www.erjk.ee/en>

30 dana od dana izbora. Što se tiče izvještaja o donacijama, oni moraju sadržati imena donatora, kao i imena članova partije koji su primili donacije i funkciju koju obavljaju.¹⁶

Sve političke partije i kandidati koji su izabrani na parlamentarnim izborima u **Finskoj** u obavezi su da podnesu detaljan izvještaj **Nacionalnoj revizorskoj instituciji** u roku **od dva mjeseca od dana** održavanja izbora, kao i godišnji izvještaj o redovnim finansijskim aktivnostima.¹⁷

Političke partije i kandidati koji su izabrani na izborima u **Grčkoj** u obavezi su da **podnesu Odboru za reviziju** izvještaje o prihodima i rashodima tokom kampanje u roku **od tri mjeseca od dana izbora**, pri čemu kandidati koji nijesu izabrani nemaju takvu obavezu. Za nadzor nad finansiranjem političkih partija i kampanja nadležno je međuinstitucionalno tijelo Odbor za reviziju koji čine predstavnici Parlamenta, Vrhovnog suda i ostalih državnih institucija. Period nadzora kampanje počinje šest mjeseci prije izbornog dana i dva mjeseca nakon izbornog dana.¹⁸

Političke partije i koalicije u **Italiji** u obavezi su da podnesu **Sudu revizora** (koji ima mandat za vršenje nadzor nad troškovima kampanje) izvještaj o finansiranju kampanje u roku **od 45 dana od dana formiranja novog saziva** parlamenta. **Odbor za transparentnost i kontrolu finansijskih izvještaja političkih partija i političkih pokreta** je radno tijelo Donjeg doma Parlamenta Italije koje ima mandat za vršenje nadzora nad finansijskim poslovima političkih partija i objavljivanjem njihovih izvještaja na internet stranicama Parlamenta. Odbor može izreći administrativne sankcije za nepravilnosti.¹⁹

Ključni element sistema finansiranja izborne kampanje u **Litvaniji** je transparentnost koja se ogleda u čestom i detaljnom objavljivanju podataka. Učesnici u izborima moraju dostaviti finansijski izvještaj o prihodima i utrošenim sredstvima u kampanji uz svu prateću dokumentaciju **Centralnoj izornoj komisiji** najkasnije **najkasnije 25 dana od objavljivanja konačnih rezultata izbora**. Međutim, ukoliko sredstva kampanje prelaze limit od 53.000 eura, reviziju finansijskog izvještaja obezbjeđuje učesnik na izborima o sopstvenom trošku i izvještaj dostavlja u roku od 85 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata. Donacije se prijavljuju najkasnije deset radnih dana od dana prijema donacije.²⁰

Rok za podnošenje izvještaja političkih partija o prihodima i rashodima u vezi sa izbornom kampanjom, **90 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata, tijelu za nadzor finansija političkih partija koje funkcioniše u okviru Ustavnog suda**, predviđen je u **Portugal**u, pri čemu političke partije izvještavaju o finansiranju kampanje

¹⁶ Office for Democratic Institutions and Human Rights, ESTONIA PARLIAMENTARY ELECTIONS 3 March 2019, Warsaw, 16 January 2019 <https://www.osce.org/odihr/elections/estonia/409202?download=true>

¹⁷ Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF FINLAND PARLIAMENTARY ELECTIONS 14 April 2019, ODIHR NEEDS ASSESSMENT MISSION REPORT 23-25 January 2019 <https://www.osce.org/odihr/elections/finland/411755?download=true>

¹⁸ Office for Democratic Institutions and Human Rights, GREECE PARLIAMENTARY ELECTIONS October 2019, ODIHR NEEDS ASSESSMENT MISSION REPORT 10-12 April 2019, <https://www.osce.org/odihr/elections/greece/420839?download=true>

¹⁹ Office for Democratic Institutions and Human Rights, THE ITALIAN REPUBLIC PARLIAMENTARY ELECTIONS 4 March 2018, Warsaw, 6 June 2018 <https://www.osce.org/odihr/elections/383589?download=true>

²⁰ Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF LITHUANIA PARLIAMENTARY ELECTIONS 9 October 2016, Warsaw, 31 January 2017 <https://www.osce.org/odihr/elections/lithuania/296446?download=true>

i u okviru godišnjeg finansijskog izvještaja koji se podnosi, takođe tijelu za nadzor finansija političkih partija u okviru Ustavnog suda Portugala.²¹

U **Sloveniji**, u roku **od 15 dana od dana zatvaranja posebnog transakcionog računa**, organizator izborne kampanje za izbore poslanika donjeg doma Parlamenta Slovenije, poslanike Evropskog parlamenta, predsjednika Republike ili referenduma na nacionalnom nivou dužan je da, putem veb portala, **Agenciji Republike Slovenije za javnopravnu evidenciju i usluge** (*Agenciji Republike Slovenije za javnopravne evidencije in storitve, AJPES*) dostavi izvještaj o finansiranju izborne kampanje. Predviđena je i novčana kazna od 10.000 do 20.000 eura za nepodnošenje izvještaja o finansiranju izborne kampanje u predviđenom roku ili podnošenje netačanog izvještaja o finansiranju kampanje ili ako u predviđenom roku ili uopšte nije otvoren posebni transakcioni račun.²²

U **Srbiji**, politički subjekat koji učestvuje u izbornoj kampanji dužan je da **Agenciji za borbu protiv korupcije** podnese izvještaj o troškovima izborne kampanje, **u roku od 30 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata izbora**. Izvještaj o troškovima izborne kampanje mora sadržati podatke o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava iz javnih i privatnih izvora i odnosi se na period od dana raspisivanja izbora do dana objavljivanja konačnih rezultata izbora.²³

U **Španiji** učesnici u izbornoj kampanji u obavezi su da podnesu finansijski izvještaj **Revizorskom sudu** u periodu **od 100 do 125 dana nakon održavanja izbora**. Izvještaji moraju sadržati detaljne podatke u vezi sa prihodima i rashodima u okviru kampanje uz dostavljanje dokaza. Međutim, specifično je to da ovakvi izvještaji nijesu javno dostupni, pri čemu su izuzetak pojedine političke partije koje dobrovoljno objavljuju izvještaje.²⁴

3.1.1.2 Izvještavanje o prihodima i rashodima tokom kampanje u okviru redovnog godišnjeg izvještaja političkih partija

Pravni okvir koji uređuje finansiranje političkih partija u **Austriji** obavezuje partije na podnošenje redovnog godišnjeg finansijskog izvještaja do 30. septembra tekuće kalendarske godine. Međutim, pravni okvir ne sadrži odredbe koje obavezuju partije na podnošenje posebnog izvještaja o finansiranju izborne kampanje. Političke partije podnose izjavu da nijesu prekoračile limit predviđenih rashoda za izbornu kampanju, bez podnošenja propratne dokumentacije kao dokaza. **Obaveza objavljivanja prihoda tokom kampanje** ograničena je na donacije čiji iznos prelazi 2.500 eura i o kojima

²¹ Office for Democratic Institutions and Human Rights, PORTUGAL PARLIAMENTARY ELECTIONS 6 October 2019, Needs Assessment Mission Report 3-5 June 2019, <https://www.osce.org/odihr/elections/portugal/426578?download=true>

²² Istraživački centar Skupštine Crne Gore, Zakonodavni okvir: birački spisak; položaj, prava i obaveze grupe građana; početak i završetak izborne kampanje, novembar 2017. godine <http://www.skupstina.me/images/dokumenti/biblioteka-i-istrazivanje/2017/34.pdf>

²³ Zakon o finansiranju političkih aktivnosti ("Sl. glasnik RS", br. 43/2011 i 123/2014) https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_finansiranju_politickih_aktivnosti.html

²⁴ Office for Democratic Institutions and Human Rights, SPAIN PARLIAMENTARY ELECTIONS 20 December 2015 OSCE/ODIHR Election Assessment Mission Final Report, Warsaw 25. February 2016 <https://www.osce.org/odihr/elections/spain/224411?download=true>

Revizorski sud mora biti blagovremeno obaviješten. Postoji pozitivna praksa pojedinih partija da na dobrovoljnoj osnovi objavljuju sve prihode na svojim internet stranicama.²⁵

Obaveza podnošenja izvještaja o finansijskim sredstvima kampanje nije predviđena u **Danskoj, već se izvještavanje vrši na godišnjem nivou** podnošenjem redovnog finansijskog izvještaja političkih partija **Ministarstvu za ekonomske i unutrašnje poslove**, što uključuje i troškove izborne kampanje u izbornoj godini. Izvještaji koje podnose političke partije koje učestvuju na izborima moraju biti revidirani od strane ovlašćenih nezavisnih revizora.²⁶

Poseban izvještaj o prihodima i rashodima u kampanji nijesu u obavezi da podnose ni političke partije na **Islandu**, već se izvještavanje o finansijskim aktivnostima vrši u okviru redovnog godišnjeg izvještaja političkih partija koji se podnosi **Nacionalnoj revizorskoj instituciji** do 1. oktobra svake godine. U pogledu izvještavanja o izbornoj kampanji, **izuzetak su kandidati** na izborima koji moraju podnijeti izvještaj o prihodima i rashodima najkasnije tri mjeseca od dana održavanja izbora.²⁷

Takođe, **na Malti samo kandidati imaju obavezu** podnošenja izvještaja o prihodima i rashodima u kampanji **Nacionalnoj izornoj komisiji** najkasnije **31 dan od dana objavljivanja rezultata**, dok političke partije o finansiranju kampanje izvještavaju kroz redovne godišnje finansijske izvještaje. Političke partije u obavezi su da podnesu Nacionalnoj izornoj komisiji revidirane izvještaje četiri mjeseca nakon završetka finansijske godine, uključujući listu donatora.²⁸

U **Njemačkoj**, Ustav predviđa obavezu političkih partija da javno opravdaju svoju imovinu i izvore finansiranja, kao i način korišćenja sredstava. Pravni okvir za finansiranje političkih partija uređuje pitanja javnih i privatnih izvora finansiranja, izvještavanja, nadzora i sankcija. Međutim, pravni okvir ne predviđa dovoljno detaljne odredbe u vezi sa finansiranjem izborne kampanje. Određene političke partije imaju detaljna interna pravila u vezi sa tim pitanjem. Ne postoji obaveza podnošenja posebnog finansijskog izvještaja za kampanju, već partije izvještavaju o prihodima i rashodima kampanje kroz godišnje finansijske izvještaje. **Izuzetak su prihodi koji prelaze iznos od 50.000 eura** i koji moraju biti prijavljeni odmah. **Predsjednik Bundestaga** (donji dom Parlamenta) **ima nadzornu ulogu** u pogledu provjere usklađenosti aktivnosti političkih partija sa finansijskim propisima, uključujući i objavljivanje izvještaja.²⁹ Bundestag je u julu 2017. godine usvojio izmjenu Ustava koja se odnosi na to da se **političkim partijama čiji ciljevi**

²⁵ Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF AUSTRIA EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS 29 September 2019, OSCE/ODIHR Needs Assessment Mission Final Report, Warsaw, 14-16 August 2019 <https://www.osce.org/odihr/elections/austria/429095?download=true>

²⁶ Office for Democratic Institutions and Human Rights DENMARK EARLY GENERAL ELECTIONS 5 June 2019, NEEDS ASSESSMENT MISSION REPORT 25-29 March 2019, 10 May 2019 <https://www.osce.org/odihr/elections/denmark/419231?download=true>

²⁷ Office for Democratic Institutions and Human Rights, ICELAND EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS 28 October 2017, Warsaw, 2 March 2018 <https://www.osce.org/odihr/elections/iceland/374101?download=true>

²⁸ Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF MALTA EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS 3 June 2017, Warsaw, 9 October 2017 <https://www.osce.org/odihr/elections/malta/348671?download=true>

²⁹ Office for Democratic Institutions and Human Rights, FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY ELECTIONS TO THE FEDERAL PARLIAMENT (BUNDESTAG) 24 September 2017, Warsaw, 27 November 2017 <https://www.osce.org/odihr/elections/germany/358936?download=true>

ili prakse podrivaju ili narušavaju demokratski poredak u zemlji ukida javno finansiranje. Javno finansiranje ukida se odlukom Saveznog ustavnog suda.³⁰

U **Švedskoj**, političke partije koje su učestvovala na izborima ili su dobile javno finansiranje, kao i izabrani kandidati u obavezi su da podnesu **godišnje izvještaje o prihodima Agenciji za pravne, finansijske i administrativne poslove** (*Kammarkollegiet*). Izvještavanje je **ograničeno samo na prihode** i ne uključuje rashode, pri čemu su političke partije u obavezi da izvještavaju bez obzira na veličinu budžeta, dok ostali politički subjekti moraju podnijeti finansijski izvještaj samo ukoliko njihovi prihodi prelaze određeni iznos. Izvještaji se, uz mišljenje ovlašćenog revizora, podnose do 1. jula svake godine u pisanoj formi Agenciji za pravne, finansijske i administrativne poslove.³¹

³⁰ Basic Law for the Federal Republic of Germany, Article 21, paragraph 3 and 4 <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>

³¹ OSCE, Sweden General Elections 9 September 2018
<https://www.osce.org/odihr/elections/sweden/403760?download=true>

3.2 ZABRANE I OGRANIČENJA U POGLEDU FINANSIRANJA POLITIČKIH PARTIJA I KANDIDATA IZ PRIVATNIH IZVORA

U ovom poglavlju tabelarno je predstavljen komparativni pregled po zemljama u vezi sa zabranama i ograničenjima u pogledu finansiranja političkih partija i kandidata iz privatnih izvora, odnosno privatnim donacijama tokom izborne kampanje i za redovne aktivnosti, uključujući donacije stranih pravnih lica, korporativne donacije, kao i predviđena ograničenja iznosa privatnih donacija.

Tabela 3.2.1: Zabrane i ograničenja u pogledu finansiranja političkih partija i kandidata privatnim donacijama

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
Austrija ³²	Savezni zakon o političkim partijama (izmijenjen 2019. godine).	Donacije stranih fizičkih i pravnih lica u potpunosti su neprihvatljive.	Zabranjene su ukoliko iznos donacije prelazi 7.500 eura (zabrana se odnosi na pravna i fizička lica) ili ukoliko su u pitanju sredstva koja prelaze 500 eura od anonimnog donatora. Zakonom je propisano da finansijski izvještaj treba da sadrži informacije o ukupnom iznosu donacija primljenih od fizičkih i pravnih lica koja se nalaze u registru privrednih društava.	Novčane donacije i anonimne donacije dozvoljene su samo do iznosa od 500 eura.	Političke partije ne mogu prihvatiti donacije od: parlamentarnih grupa na saveznom nivou i parlamentarnih grupa na nivou pokrajina, te korporativnih tijela koja funkcionišu u skladu sa javnim pravom.	Predviđena je dvostruka gornja granica. Konkretno, gornja granica za pojedinačne donacije je 7.500 eura po partiji u kalendarskoj godini. Ista granica važi za fizička i pravna lica. Istovremeno, donacije veće od 2.500 eura moraju se odmah prijaviti Revizorskom sudu, koji mora objaviti ime donatora i iznos donacije. Ukupno, pojedine stranke ne mogu primiti više od 750.000 eura donacija u kalendarskoj godini.
Belgija ³³	Zakon o ograničenju i kontroli izbornih troškova saveznih izbora i finansiranju i računima političkih partija (izmijenjen 2018. godine)	Propisima nije predviđena zabrana.	Iako zakon ne dozvoljava direktne donacije pravnih lica za kampanju (budući da predviđa da samo fizička lica mogu dati donacije partijama i kandidatima), amandmani na zakon iz 2018. godine omogućavaju sponzorstva od strane pravnih lica u skladu sa istim ograničenjima koja se primjenjuju na donacije pojedinaca. (Vidjeti: <i>Gornja granica iznosa donacija</i>)	Nijesu dozvoljene anonimne donacije. Identitet lica koje je dalo donaciju u bilo kojem obliku u iznosu od 125 eura ili više političkim partijama mora biti objavljen.	-	Nijesu predviđena specifična ograničenja donacija za izbornu kampanju, već se primjenjuju opšta ograničenja donacija . Politička partija, lista ili kandidat na godišnjem nivou može primiti donaciju u iznosu od maksimalno 500 eura ili donaciju ekvivalentne vrijednosti od jednog fizičkog lica (po partiji). Donator može svake godine dodijeliti ukupan iznos od maksimalno 2.000 eura ili ekvivalentne vrijednosti za donacije političkim partijama, listama ili kandidatima. Ukupan iznos donacija u gotovini od jedne osobe ne može biti veći od 125 eura godišnje. Svaka donacija od 125 eura ili više prenosi se putem bankovnog transfera, trajnog naloga ili kreditne kartice.

³² Parteiengesetz 2012 – PartG, Fassung vom 15.10.2019

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20007889>

³³ OSCE/ODIHR Report Belgium, ibid.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
Češka ³⁴	Zakon 424/1991 o političkim partijama i političkim pokretima (izmijenjen 2016)	Političkim partijama i pokretima zabranjeno je primanje poklona ili drugih donacija: od stranih pravnih lica, osim političke partije ili fondacije koja je osnovana u cilju sprovođenja aktivnosti od opšteg interesa; od fizičkih lica koja nijesu državljanin Republike Češke (uz izuzetak kada su u pitanju lica koja imaju pravo glasa u Češkoj Republici na izborima za Evropski parlament).	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	Nije eksplicitno predviđena zabrana, ali postoji <i>de facto</i> budući da Zakon predviđa da identitet svih donatora treba da bude naveden u godišnjem finansijskom izvještaju partije i to: ime i prezime donatora, datum rođenja i stalna adresa (za fizička lica) ili ime firme donatora, adresa na kojoj je registrovana firma i identifikacioni broj (za pravna lica).	Osim navedenih zabrana donacija, političke partije i pokreti ne mogu primiti poklone ili donacije od države, opština ili preduzeća u njihovom vlasništvu, organizacija koje se bave dobrotvornim radom, te poverilackih fondova.	Nije predviđena gornja granica donacija koju mogu primiti partije, ali postoji ograničenje koje se odnosi na donatore. Godišnji iznos po donatoru može iznositi maksimalno 116.582 eura (tri miliona CZK).
Danska ³⁵	Zakon o grantovima za političke partije; Zakon o privatnom finansiranju; Zakon o objavljivanju računa političkih partija. ³⁶	Političke partije mogu dobijati donacije od domaćih i stranih fizičkih i pravnih lica.	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	Anonimne donacije su dozvoljene. Identitet donatora koji je uplatio više od 2.700 eura (20.000 DKK) treba da bude objavljen, uz navođenje imena i adrese donatora. Međutim, tačan iznos donacije može ostati neobjavljen.	-	Zakonodavstvo ne predviđa ograničenja u pogledu iznosa donacija političkim partijama.
Hrvatska	Zakon o finansiranju političkih aktivnosti i izborne kampanje i	Zabranjeno je finansiranje političkih stranka, nezavisnih poslanika, članova predstavničkog tijela, nezavisnih lista i kandidata od strane stranih	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	Zabranjene su donacije iz neimenovanih (anonimnih) izvora. ³⁸ Izvještaj o donacijama treba da sadrži podatke o donatoru (lično ime	Zabranjeno je davanje donacija u novcu ili u obliku proizvoda preko trećih osoba (posrednika), kao i finansiranje od strane	Za finansiranje redovnih političkih aktivnosti tokom godine fizička i pravna lica mogu davati donacije političkim jednokratno

³⁴ Political Parties and Political Campaign Rules in the Czech Republic, Transparency International 2017
https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Vymetal_PoliticalFinancingCZ_212FINAL.pdf

³⁵ OSCE/ODIHR Report Denmark, ibid.

³⁶ Napomena: Danska ima odvojene zakone kojima uređuje finansiranje kampanje iz javnih i privatnih izvora.

³⁸ Donacijama iz neimenovanih (anonimnih) izvora smatraju se donacije za koje u trenutku uplate donacije nijesu poznati podaci o donatoru, i to: ime, prezime i lični identifikacioni broj fizičkog lica odnosno naziv i lični identifikacioni broj pravnog lica.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
	referenduma ³⁷	država, stranih političkih stranaka, stranih pravnih lica, stranih fizičkih lica, osim državljana drugih država članica Evropske unije koji imaju prebivalište ili privremeni boravak u Republici Hrvatskoj prema Zakonu o strancima.		odnosno naziv i adresu te lični identifikacioni broj), datum uplate donacije odnosno davanja proizvoda ili pružanja usluga bez naplate, o uplaćenom iznosu donacije odnosno o tržišnoj vrijednosti darovanog proizvoda ili usluge naznačenoj na potvrdi te o vrsti svake pojedine donacije.	državnih tijela, javnih preduzeća, pravnih lica sa javnim ovlaštenjima, privrednih društava i drugih pravnih lica u kojima Republika Hrvatska, prema Registru državne imovine, ima više od 5% udjela ili dionica te javnih i drugih ustanova čiji je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica samouprave ili su u vlasništvu države odnosno jedinice samouprave, udruženja radnika i poslodavaca, udruženja i fondacija koje zastupaju ili predstavljaju državni funkcioneri ili izabrani funkcioneri lokalne i područne (regionalne) samouprave, vjerskih zajednica, humanitarnih te drugih neprofitnih udruženja i organizacija, fizičkih i pravnih lica protiv kojih se vodi postupak naplate dospjelih nepodmirenih obaveza prema	ili više puta tokom kalendarske godine. ³⁹ Ukupna vrijednost donacija fizičkog lica jednoj političkoj partiji, nezavisnom poslaniku ili odborniku ne smije prelaziti iznos od 4.042 eura (30.000 kuna) u kalendarskoj godini. Ukupna vrijednost donacija pravnog lica u kalendarskoj godini ne može prelaziti iznos od: 26.945 eura (200.000 kuna) političkoj partiji, 13.472 eura (100.000 kuna) pojedinom nezavisnom poslaniku, 4.042 eura (30.000 kuna) pojedinom nezavisnom odborniku. Za finansiranje troškova izborne kampanje, ukupna vrijednost donacija fizičkog lica ne može prelaziti iznos od 4.042 eura (30.000 kuna), dok ukupna vrijednost donacija pravnog lica ne može prelaziti iznos od 26.945 eura (200.000 kuna). ⁴⁰

³⁷ U Hrvatskoj je novi Zakon o finansiranju političkih aktivnosti i izborne kampanje i referenduma stupio na snagu u martu 2019. godine. Tekst Zakona dostupan je na sljedećem linku <https://www.zakon.hr/z/1957/Zakon-o-financiranju-politi%C4%8Dkih-aktivnosti,-izborne-promid%C5%BEbe-i-referenduma>

³⁹ Za donacije čija je vrijednost veća od 673 eura (5.000 kuna) davalac i primalac donacije dužni u obavezi su da zaključe ugovor. Donacije čija je vrijednost veća od navedenog iznosa, za koje nije zaključen ugovor, politička partija, nezavisni poslanik odnosno nezavisni odbornik u obavezi su da prijave Državnoj kancelariji za reviziju i Državnoj izbornoj komisiji te iznos vrijednosti takve donacije uplate u državni budžet najkasnije u roku od 15 dana od dana primljene uplate.

⁴⁰ Odredbe koje se odnose na zaključivanje ugovora o donaciji dobijenoj za redovan rad partija, poslanika ili odbornika, važe i za donacije tokom izborne kampanje čije vrijednost veća od 673 eura.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
					državnom budžetu ili budžetu jedinice samouprave, kao i jedinica samouprave, osim u slučajevima i na način propisan Zakonom.	
Estonija⁴¹	Zakon o političkim partijama (1994, izmijenjen 2015)	Zabranjene su donacije stranih pravnih li fizičkih lica.	Zabranjene su donacije pravnih lica.	Zabranjene su anonimne donacije.	Donacija je, u smislu ovog zakona, finansijski mjerljiva korist, uključujući i uslugu (ali ne volonterski rad) koju političkoj partiji ili njenom članu dobrovoljno pruža fizičko lice koje je državljanin Estonije ili ima pravo stalnog prebivališta ili status long term resident u Estoniji radi pružanja podrške aktivnostima političke partije. Svaka donacija koja ne ispunjava navedene uslove nije dozvoljena.	Nije predviđena gornja granica donacija za partije i kandidate tokom izborne kampanje. Međutim, generalno je propisano zakonom da je političkoj partiji dozvoljeno da prihvata novčane donacije, donacije u novcu od fizičkih lica u iznosu do 1.200 eura u finansijskoj godini , pri čemu politička partija mora odmah prijaviti takvu donaciju kao prihod. Nedozevljene donacije odmah moraju biti vraćene ili u slučaju da se ne mogu vratiti, moraju biti uplaćene u državni budžet.
Finska⁴²	Zakon o političkim partijama; Zakon o finansiranju kandidata na izborima. (posljednji put	Politička partija, ogranak partije i koalicije partija može dobiti strane priloge samo od pojedinaca i međunarodnih udruženja i fondacija koje predstavljaju ideološke stavove partije. Kandidat, grupa za podršku kandidata i drugo udruženje koje isključivo radi u cilju	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	Nijesu dozvoljene anonimne donacije. Svaki pojedinačni prilog za kampanju i njegov donator moraju biti prijavljeni, ukoliko vrijednost takvog doprinosa prelazi 1.500 eura. Osim toga, zakon koji uređuje finansiranje kandidata za izbornu	Politička partija, ogranak partije i udruženje stranaka ne može primati donacije od države, jedinice lokalne samouprave, saveza opština, državnih ili opštinskih preduzeća, javnih udruženja, institucija ili fondacija ili	Ograničenje postoji u pogledu limita koji partije i kandidati mogu dobiti od jednog donora tokom kalendarne godine. Prema tome, svi prilozi od istog donora na godišnjem nivou ne mogu prelaziti iznos od 30.000 za političku partiju. Detaljnije, Zakon o finansiranju kandidata na izborima predviđa da kandidat ne može, direktno ili indirektno, od istog sponzora dobiti podršku u vrijednosti koja prelazi 3.000

⁴¹ OSCE/ODIHR Report Estonia, ibid.⁴² OSCE/ODIHR Report Finland, ibid.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
	izmijenjeni 2010)	podrške kandidatu može dobiti strane priloge za izbornu samo od pojedinaca i međunarodnih udruženja i fondacija koje predstavljaju ideološki stav kandidata.		kampanju predviđa da kandidat ili grupa za podršku kandidatu ne može primiti bilo kakvu podršku da je ne prijavi.	preduzeća u kojima država ili opština imaju kontrolu na način predviđen Zakonom o računovodstvu.	eura za opštinske izbore, 6.000 eura za parlamentarne izbore i 10.000 za izbore za Evropski parlament. Kandidati na lokalnim izborima koji su za kampanju dobili priloge u iznosu do 800 eura imaju manje obaveze u pogledu izvještavanja. Tačnije, dužni su samo da potpišu izjavu u kojoj navode da nijesu primili donacije čiji iznos prelazi navedenu granicu. Svi ostali moraju navesti podatke o ukupnim troškovima i prihodima tokom kampanje, uključujući specifikacije, između ostalog u vezi sa oglašavanjem i svim primljenim donacijama i priložima. Osim toga, svi iznosi donacija iznad 800 eura na opštinskim izborima i iznad 1.500 eura na parlamentarnim izborima, izborima za Evropski parlament i predsjedničkim izborima treba da budu posebno prijavljeni. Za priloge manje od navedenih vrijednosti, potrebna je saglasnost donatora ukoliko kandidati žele da ih objave. ⁴³
Grčka ⁴⁴	Zakon o finansiranju političkih partija.	Predviđena je zabrana primanja bilo koje vrste benefita od fizičkih lica koja nijesu grčke nacionalnosti i pravnih lica koja nijesu osnovana na teritoriji Grčke.	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	Svako privatno finansiranje političke partije obavezno se vrši putem registrovanih bankovnih računa uz navođenje identiteta donatora. Finansiranje se, takođe, može obaviti bilo kojom drugom metodom koja omogućava da se iznos poveže sa pravnim ili fizičkim liceem čiji je identitet moguće otkriti.	Predviđena je zabrana primanja finansijske i druge podrške od pravnih lica koja funkcionišu u skladu sa javnim pravom, od organizacija jedinica lokalne samouprave, te fizičkih lica koja su vlasnici ili izdavači nacionalnih ili lokalnih štampanih glasila, magazina, televizijskih ili	Privatno finansiranje jedne političke stranke ili koalicije od strane istog fizičkog lica u toku iste godine ne može preći iznos od ukupno 20.000 eura. Privatno finansiranje kandidata i/ ili izabranog predstavnika Parlamenta Grčke i Evropskog parlamenta od strane istog fizičkog lica tokom iste godine ne može preći iznos od ukupno 5.000 eura.

⁴³ Nemaju svi kandidati istu obavezu po pitanju izvještavanja o dobijenim priložima. Samo kandidati koji pobijede na izborima moraju prijaviti sve doprinose kampanji, što uključuje poslanike Parlamenta, poslanike Evropskog parlamenta i lokalnu vlast. Svi predsjednički kandidat i grupe za njihovu podršku, takođe su u obavezi da podnesu izvještaj o prihodima i rashodima izborne kampanje, kao i političke partije.

⁴⁴ OSCE/ODIHR Report Greece, ibid.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
				Izuzetak od navedenog su tzv. kuponi za donacije , kao zakonsko rješenje, koji omogućavaju postojanje anonimnih donacija u određenoj mjeri . ⁴⁵ Konkretno, izdavanje kupona, čija kupovina predstavlja sredstvo finansiranja , dozvoljeno je samo ukoliko su kuponi numerisani i ovjereni od strane Odbora za reviziju. Kuponi moraju sadržati ime, prezime i poreski identifikacioni broj ili broj identifikacionog dokumenta kupca - sponzora pod uslovom da iznos sredstava prelazi 15 eura. ⁴⁶	radio stanica, kao i donacija u gotovini.	
Island ⁴⁷	Zakon o finansiranju političkih organizacija i kandidata i objavljivanju informacija (posljednji put izmijenjen)	Političke partije i kandidati ne mogu prihvatati doprinose od stranih državljana, kompanija ili partija registrovanih u drugim zemljama. Međutim zabrana se ne primjenjuje na strane državljanke koji imaju pravo glasa na Islandu.	Dozvoljene su donacije od pravnih lica (vidjeti ograničenja).	Političkim partijama i kandidatima nije dozvoljeno da prihvataju anonimne donacije. Ukoliko dobiju donaciju od nepoznatog donatora, političke partije i kandidati u obavezi su da ta sredstva prosljede državnom trezoru ukoliko nije postojala mogućnost da	-	Političke partije i kandidati mogu primati donacije za finansiranje svojih aktivnosti, uključujući izbornu kampanju, od pravnih i fizičkih lica u iznosu do 2.907 eura (400.000 ISK) po kalendarskoj godini.

⁴⁵ GRECO u okviru Izvještaja o trećem krugu evaluacije transparentnosti finansiranja partija u Grčkoj poziva na ukidanje ove odredbe budući da nije u skladu sa međunarodnim standardima. Preporuke su dostupne na sljedećem linku: GRECO RC3(2017) 14, *Third Evaluation Round, Re-Assessment of Greece's compliance with Recommendation ii(i) "Transparency of Party Funding"*, 1 March 2018, Strasbourg <https://rm.coe.int/third-evaluation-round-re-assessment-of-greece-s-compliance-with-recom/168078f042>

⁴⁶ Maksimalni ukupni iznos kupona od 15 eura, numerisani i ovjereni od strane Odbora za reviziju, ne može na godišnjem nivou preći iznos od 75.000 po partiji ili koaliciji partija za partije ili koalicije koje se finansiraju iz budžeta. Ovaj iznos, za stranke i koalicije stranaka koje ne dobijaju redovna finansijska sredstva od države ne može preći 20.000 eura godišnje

⁴⁷ OSCE/ODIHR Report Iceland, ibid.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
	2011. godine)			odbiju da prihvate. Postoji obaveza objavljivanja liste imena svih pravnih i fizičkih lica koja su donirala više od 1.445 eura (200.000 islandskih kruna).		
Italija⁴⁸	Zakon o finansiranju političkih partija; Zakon o državnim sredstvima za finansiranje političkih partija.	Donacije stranih lica pripisima su regulisane na isti način kao i ostale donacije.	Dozvoljene su donacije pravnih lica (vidjeti ograničenja).	Nijesu dozvoljene anonimne donacije. U principu, politička partija koja je primila donaciju uvijek je u obavezi da registruje identitet donatora.	Zabranjene su, osim anonimnih, donacije od pravnih lica koja su u vlasništvu države ili gdje javni vlasnički udio prelazi 20%, kao i donacije u gotovini.	Donacije mogu biti novčane ili u vidu poklona, dobara ili usluga uz određena ograničenja u pogledu vrijednosti. Fizičko lice može donirati maksimalno 100.000 eura godišnje jednoj političkoj partiji, dok pravno lice može donirati godišnje do 100.000 eura političkim partijama koje želi da podrži. Donacije moraju biti zabilježene na računima donatora. Poreski obveznici mogu donirati 0,2% poreza na dohodak jednoj političkoj partiji. Predviđene su i određene poreske olakšice, na primjer sredstva koja se prikupe putem poruka, fiksnih i mobilnih telefona oslobođena su od plaćanja PDV-a. Davanje donacija dozvoljeno je samo putem bankovnih transfera, putem pošte ili na drugi način predviđen zakonom, kao i prema dodatnim modelima koji omogućavaju praćenje finansijskih operacija i jasnu identifikaciju donatora. Nijesu predviđena posebna ograničenja u pogledu finansiranja izborne kampanje, već važe prethodno navedena ograničenja koja se primjenjuju na redovno finansiranje političkih partija.
Litvanija⁴⁹	Zakon o političkim partijama (izmijenjen 2014);	Zabranjene su donacije stranih lica. Pravo na donaciju učesnicima političke kampanje imaju sljedeća	Nijesu dozvoljene donacije pravnih lica. Kampanje političkih partija finansiraju se isključivo iz sljedećih izvora: sredstva koja politička partija dobija iz izvora finansiranja političke partije i koja se	Zabranjene su anonimne donacije. Najkasnije 10 dana od dana prijema donacije lice nadležno za upravljanje sredstvima	Zabranjeno je da treće strane finansiraju izbornu kampanju.	Nezavisni učesnici političke kampanje, koji su registrovani u skladu sa procedurama propisanim zakonom, mogu primati donacije. Fizička lica, odnosno donatori mogu u toku političke kampanje dati donacije nezavisnim

⁴⁸ OSCE, THE ITALIAN REPUBLIC PARLIAMENTARY ELECTIONS 4 March 2018 ODIHR Election Assessment Mission Final Report <https://www.osce.org/odihr/elections/383589?download=true>

⁴⁹ IDEA, Party Finance Database, Lithuania: Bans and limits on private income <https://www.idea.int/data-tools/country-view/175/55>

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
	Zakon o finansiranju i kontroli finansiranja političkih partija i političkih kampanja (izmijenjen 2013. godine).	lica: 1) građani Republike Litvanije - nezavisnim političkim učesnicima svih političkih kampanja; 2) stalni rezidenti Republike Litvanije koji imaju državljanstvo bilo koje druge države članice EU - nezavisnim učesnicima u političkim kampanjama izbora za Evropski parlament i lokalnih izbora vijeća; 3) stalni rezidenti Republike Litvanije koji nemaju državljanstvo bilo koje druge države članice EU ili lica bez državljanstva - nezavisnim učesnicima u političkim kampanjama za izbor odbornika.	koriste za finansiranje političkih kampanja stranke, kandidata i lista kandidata stranke; donacije za političku kampanju političkoj partiji tokom perioda političke kampanje, koje daju fizička lica koja u skladu sa zakonom imaju pravo da doniraju; 3) tokom političke kampanje, kredite koje tokom političke kampanje partija dobija od banaka registrovanih u Republici Litvaniji ili nekoj drugoj državi članici Evropske unije.	političke kampanje ⁵⁰ objavljuje ime i prezime donatora – fizičkog lica na internet stranicama Centralne izborne komisije. Novčane donacije fizičkih lica koje prelaze 290 eura, mogu biti uplaćene jedino posredstvom banke. Lice nadležno za upravljanje sredstvima političke kampanje zaduženo je da najkasnije narednog dana od dana primanja donacija prebaci novčane donacije fizičkih lica za političku kampanju na bankovni račun namijenjen političkoj kampanji. Male donacije (koje ne prelaze 12 eura) nezavisnim učesnicima političke kampanje mogu se obaviti putem telefona, interneta, posredstvom banke ili na druge načine pomoću kojih institucije nadležne za kontrolu finansiranja političke kampanje mogu identifikovati donatora.		kandidatima političke kampanje u iznosu koji ne može prelaziti deset prosječnih mjesečnih zarada u četvrtom kvartala prethodne kalendarske godine. Ukupni iznos donacija koje daju fizička lica nezavisnim učesnicima političke kampanje u toku kalendarske godine ne smije preći 10% ukupnog godišnjeg prihoda koji je fizičko lice prijavilo u prethodnoj godini. U cilju finansiranja sopstvene političke kampanje, kandidati u jednomandatnoj jedinici i inicijatori referendumu mogu dati donacije koje nijesu veće od 20 prosječnih mjesečnih zarada. Što se tiče redovnog finansiranja, fizička lica mogu donirati političkoj stranci 1% godišnjeg poreza na dohodak koji plaća stanovnik Litvanije koji navedeni iznos dobrovoljno dodjeljuje političkoj partiji.

⁵⁰ Lice nadležno za upravljanje sredstvima političke kampanje (political campaign treasurer) je fizičko lice koje ima prava i obaveze utvrđene Zakonom o finansiranju i kontroli finansiranja političkih partija i političkih kampanja i koje djeluje u ime i u interesu nezavisnog učesnika političke kampanje u skladu sa ugovorom o raspolaganju imovinom učesnika. Lice nadležno za upravljanje sredstvima političke kampanje može biti jedino državljanin Litvanije ili lice koji ima stalno prebivalište na teritoriji Litvanije. Lice nadležno za upravljanje sredstvima političke kampanje ne može biti potencijalni kandidat ili kandidat, inicijator ili oponent referendumu, član komisije za izbore ili referendum, revizor troškova partije i kampanje, fizičko lice kojem je sud oduzeo pravnu i poslovnu sposobnost ili lice koje nije izvršilo odluku suda.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
Malta ⁵¹	Zakon o finansiranju političkih partija (izmijenjen 2015)	Zabranjene su strane donacije	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	U principu nijesu dozvoljene. Doprinosi iznad 500 eura moraju biti prijavljeni Izornoj komisiji, dok se o donacijama iznad 50 eura vodi evidencija, pri čemu donacije manje od navedenog iznosa mogu biti anonimne. Identitet donatora koji daje donaciju u vrijednosti iznad 7.000 eura mora biti poznat javnosti.		Pravna i fizička lica mogu donirati jednoj političkoj partiji maksimalno 25.000 eura u kalendarskoj godini. <i>Donacije su glavni izvor prihoda političkih partija budući da ne postoji javno finansiranje.</i>
Njemačka ⁵²	Zakon o političkim partijama.	Dozvoljene su strane donacije, ali je predviđeno ograničenje doprinosa stranaca (maksimalno 1.000 eura)	Dozvoljene su donacije pravnih lica	Zabranjene su anonimne donacije čija vrijednost prelazi 500 eura. Izvršni odbor partije objavljuje izjavu o porijeklu i upotrebi sredstava koja je primila partija tokom kalendarske godine. Članovi partije koju prime donaciju u ime svoje partije, u obavezi su da odmah takvu informaciju dostave članu Izvršnog odbora koji je nadležan za finansijska pitanja partije.	Zabranjene su donacije od humanitarnih organizacija, profesionalnih udruženja, sindikata, industrijskih ili komercijalnih udruženja, kao i donacije od javnih preduzeća koja potpuno ili djelimično u državnom vlasništvu parlamentarnih partija i grupa, te partija ili grupa zastupljenih u lokalnim parlamentima.	Novčane donacije mogu biti prihvaćene samo do maksimalnog iznosa od 1.000 eura u gotovini. Štaviše, ukoliko ukupan iznos donacija političkoj partiji prelazi 10.000 eura u kalendarskoj godini, zakon predviđa obavezu partija da izričito navedu u izvještajima imena i adresu donatora, kao i tačan iznos donacije. Donacije čiji iznos prelazi 50.000 eura odmah moraju biti prijavljene predsjedniku Bundestaga kao nadzornom tijelu. Osim toga partije su dužne da u izvještaju navedu iznos donacije, ali bez navođenja donatora, za doprinose iznad 3.300 eura po fizičkom licu (građaninu).
Portugal ⁵³	Zakon o finansiranju političkih partija i	Zabranjene su donacije stranih pravnih i fizičkih lica.	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	Političkim partijama zabranjeno je primanje anonimnih donacija, poklona, zajmova novčane prirode ili u naturi od	Političkim strankama je izričito zabranjeno: a) sticanje robe ili usluga po cijenama koje su niže od cijena na tržištu b)	Pravna i fizička lica mogu donirati maksimalno 60 minimalnih mjesečnih zarada po političkoj partiji godišnje za redovan rad, što približno iznosi 26.000 eura. Donacije moraju biti izvršene putem računa u banci ili putem

⁵¹ IDEA, Party Finance Database, Malta: Bans and limits on private income <https://www.idea.int/data-tools/country-view/216/55>

⁵² OSCE/ODIHR Report Germany, ibid.

⁵³ OSCE/ODIHR Report Portugal, ibid.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
	izbornih kampanja.			domaćih i stranih fizičkih ili pravnih lica. Izmjenama i dopunama zakonodavstva o finansiranju političkih partija početkom 2018. ukinuta su ograničenja u pogledu sredstava koja partije prikupljaju na partijskim događajima, te stoga partije nijesu u obavezi da podnose izvještaj o porijeklu sredstava prikupljenih na takvim događajima.	primanje novca za robu ili usluge koje se pružaju po cijenama koje su očigledno iznad tržišne vrijednosti; c) Primanje ili prihvatanje bilo kakvog indirektnog doprinosa ili donacije koji rezultiraju plaćanjem troškova koji nastaju od trećih lica. Zabranjene su direktne donacije kandidatima.	drugog bankarskog mehanizma koji omogućava identifikaciju porijekla i vrijednosti donacije.
Slovenija ⁵⁴	Zakon o političkim partijama i Zakon o izbornoj i referendumskoj kampanji (izmijenjeni 2013. i 2014. godine) ⁵⁵	Političkim partijama je zabranjeno da prikupljaju sredstva u vidu donacija ili poklona od stranih pravnih i fizičkih lica.	Zabranjene su donacije pravnih lica.	Zabranjene su anonimne donacije, identitet donatora mora biti poznat. Donacije čiji iznos prelazi 50 eura moraju biti izvršene putem bankovnog računa.		Svaki građanin može donirati maksimalno do iznosa od deset prosječnih mjesečnih bruto zarada, što približno iznosi oko 16.300 eura. Donacije u gotovini ograničene su na maksimalno 50 eura.
Srbija ⁵⁶	Zakon o finansiranju političkih aktivnosti (izmijenjen 2014)	Zabranjeno je finansiranje političkog subjekta od strane stranih država; stranih fizičkih i pravnih lica, osim međunarodnih političkih udruženja.	Dozvoljene su donacije pravnih lica, pri čemu je maksimalna vrijednost davanja na godišnjem nivou, koje jedno pravno lice može dati političkim subjektima za redovan rad, iznosi najviše 200 prosječnih mjesečnih zarada.	Anonimne donacije su zabranjene. Davanje čija je vrijednost na godišnjem nivou veća od jedne prosječne mjesečne zarade javno se objavljuje. Politički subjekat je dužan da davanje člana objavi na	Predviđen je niz zabrana, poput finansiranja od strane javnih ustanova, javnih preduzeća, privrednih društava i preduzetnika koji obavljaju usluge od opšteg interesa,	Maksimalna vrijednost davanja na godišnjem nivou, koje jedno fizičko lice može dati političkim subjektima za redovan rad , iznosi najviše 20 prosječnih mjesečnih zarada. Maksimalna vrijednost davanja na godišnjem nivou, koje jedno pravno lice može dati

⁵⁴ OSCE, Republic of Slovenia Early Parliamentary Elections 3 June 2018, 12 September 2018, Warsaw <https://www.osce.org/odihr/elections/slovenia/394106?download=true>

⁵⁵ Ključne izmjene odnosile su se na zabranu donacija pravnih lica, uvođenje obaveznog detaljnog izvještavanja i obavezu objavljivanja izvještaja, kao i na strože sankcije za kršenje odredaba o finansiranju.

⁵⁶ Zakon o finansiranju političkih aktivnosti https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_finsiranju_politickih_aktivnosti.html

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
				svojim internet stranicama u roku od osam dana od dana kada je vrijednost davanja premašila iznos jedne prosječne mjesečne zarade.	ustanova i preduzeća sa učešćem državnog kapitala, te drugih organizacija koje vrše javna ovlašćenja; sindikata, udruženja i drugih nedobitnih organizacija; crkava i vjerskih zajednica; priređivača igara na sreću; uvoznika, izvoznika i proizvođača akciznih proizvoda; pravnih lica i preduzetnika koji imaju dospjele, a neizmirene obaveze po osnovu javnih prihoda, osim ukoliko zakonom nije drugačije određeno. Prilog koji međunarodna politička udruženja daju političkom subjektu ne može biti u novcu. ⁵⁷	političkim subjektima za redovan rad, iznosi najviše 200 prosječnih mjesečnih zarada. Za finansiranje troškova izborne kampanje politički subjekat može prikupljati sredstva iz privatnih izvora. Fizička i pravna lica, u jednoj kalendarskoj godini u kojoj se održavaju izbori mogu, pored davanja za redovan rad, dati i sredstva za troškove izborne kampanje do maksimalno propisanog iznosa na godišnjem nivou , bez obzira na broj izbornih kampanja u kalendarskoj godini.
Španija	Izborni zakon, Zakon o političkim partijama i Zakon o finansiranju političkih partija. Izbornim zakonom	Političke partije mogu primiti donacije stranih fizičkih lica partijama u skladu sa opštim ograničenjima koja važe za privatne donacije. Međutim, partije ne mogu primiti donacije stranih vlada, agencija, ili pravnih lica ili	Pravna lica ne mogu donirati za redovan rad partija, samo za kampanju.	Zabranjene su anonimne donacije.		Partije ne mogu primiti donacije od istog lica koje prelaze 50.000 eura godišnje, kao ni donacije od pravnih lica koja nemaju pravni subjektivitet. Privatne donacije pravnih i fizičkih lica za izbornu kampanju ograničene su na iznos od 10.000 eura godišnje po donatoru.

⁵⁷ Dodatno, zabranjeno je finansiranje političkog subjekta od strane pravnog ili fizičkog lica koje vrši djelatnosti od opšteg interesa po osnovu ugovora sa organima Republike Srbije, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, kao i javnim službama čiji su oni osnivači, za vrijeme dok postoji takav ugovorni odnos i dvije godine nakon prestanka ugovornog odnosa. Zabranjeno je da politička stranka stiče udio ili akcije u pravnom licu. Zabranjeno je finansiranje političkog subjekta od strane zadužbine ili fondacije.

Zemlja	Pravni okvir	Zabrana donacija od stranih lica	Zabrana korporativnih donacija	Zabrana anonimnih donacija	Ostale zabrane	Gornja granica iznosa donacija za finansiranje izborne kampanje i za redovan rad partije
	kriminalizovano je niz radnji u kontekstu izbora. ⁵⁸	stranih pravnih lica javnog prava. ⁵⁹				
Švedska ⁶⁰	Zakon o transparentnosti finansiranja političkih partija (izmijenjen 2018).	Zabranjeno je primanje donacija i novca od stranih lica ili lica koja djeluju u ime stranog lica.	Dozvoljene su donacije pravnih lica.	Dozvoljene su anonimne donacije, pri čemu je izmjenama Zakona o transparentnosti finansiranja političkih partija 2018. godine, vrijednost anonimnih donacija ograničena na maksimalno 5% od osnovne cijene rada (oko 219 eura) koji se izračunava u skladu sa odredbama Zakona o socijalnoj zaštiti na godišnjem nivou. ⁶¹ Svaka donacija koja prelazi navedeni iznos mora biti vraćena donatoru, ukoliko je identitet donatora poznat ili državi, ukoliko nijemoguće utvrditi identitet donatora. ⁶²		Nije predviđena gornja granica za finansiranje političkih partija i izbornih kampanja.

⁵⁸ The Organic Law of General Electoral Regime (1985, amended 2016), Section II Electoral Offences, Articles 139-150

<https://www.legislationline.org/documents/id/21440>

⁵⁹ Opinion on laws regulating the funding of political parties in Spain, OSCE/ODIHR, Warsaw 30 October, 2017 <https://www.osce.org/odihr/356416?download=true>

⁶⁰ OSCE, Sweden General Elections 9 September 2018, <https://www.osce.org/odihr/elections/sweden/403760?download=true>

⁶¹ Za 2019. godine vrijednost osnovne cijene rada je 4.391 eura (46.500 SEK), a 5% od navedene vrijednosti iznosi 219 eura (2.325 SEK)

⁶² Osim toga, politička partija je u obavezi da navede tačan iznos donacije, kao i identitet donatora, ukoliko donacija prelazi navedeni iznos.

IZVORI INFORMACIJA

ACE Project – The Electoral Knowledge Network, Main approaches to campaign finance regulation
<http://aceproject.org/ace-en/focus/campaign-finance/main-approaches-to-campaign-finance-regulation>

Basic Law for the Federal Republic of Germany, Article 21, paragraph 3 and 4
<https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>

Belgium: Needs Assessment Mission Report, Federal Elections, OSCE/ODIHR (5 April 2019)
[BE/belgium-needs-assessment-mission-report-federal/viewhttps://www.osce.org/odihr/elections/belgium/416432?download=true](https://www.osce.org/odihr/elections/belgium/416432?download=true)

Compendium on International Standards for Elections
<https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/compendium-en-n-pdf.pdf>

GRECO RC3(2017) 14, *Third Evaluation Round, Re-Assessment of Greece's compliance with Recommendation ii(i) "Transparency of Party Funding"*, 1 March 2018, Strasbourg
<https://rm.coe.int/third-evaluation-round-re-assessment-of-greece-s-compliance-with-recom/168078f042>

Guidelines on political party regulation by OSCE/ODHIR and Venice Commission, Campaign Finance Reporting Requirements (Paragraph 200) 2010
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-e)

Guidelines on political party regulation by OSCE/ODHIR and Venice Commission, Private Funding, October 2010
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)024-e)

Guidelines for Reviewing a Legal Framework for Elections, Organization for Security and Co-operation in Europe, January 2001, p. 24-26
<https://www.osce.org/odihr/elections/13960?download=true>

IDEA, Funding of Political Parties and Election Campaigns: A Handbook on Political Finance, Stockholm, 2014
<https://www.idea.int/sites/default/files/publications/funding-of-political-parties-and-election-campaigns.pdf>

IDEA, Party Finance Database, Lithuania: Bans and limits on private income
<https://www.idea.int/data-tools/country-view/175/55>

IDEA, Party Finance Database, Malta: Bans and limits on private income
<https://www.idea.int/data-tools/country-view/216/55>

International IDEA/ Open Government Partnership, Policy Brief: Political Finance Transparency, March 2019
<https://www.idea.int/publications/catalogue/political-finance-transparency>

Istraživački centar Skupštine Crne Gore, Zakonodavni okvir: birački spisak; položaj, prava i obaveze grupe građana; početak i završetak izborne kampanje, novembar 2017. godine
<http://www.skupstina.me/images/dokumenti/biblioteka-i-istrazivanje/2017/34.pdf>

Odsjek za istraživanje, analizu, biblioteku i dokumentaciju Skupštine Crne Gore, *Standardi Evropske unije u oblasti izbornog procesa*, jul 2013. godine
<http://www.skupstina.me/images/dokumenti/biblioteka-i-istrazivanje/standardi-evropske-unije-u-oblasti-izbornog-procesa.pdf>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF AUSTRIA EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS 29 September 2019, Needs Assessment Mission Final Report, Warsaw, 14-16 August 2019
<https://www.osce.org/odihr/elections/austria/429095?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights DENMARK EARLY GENERAL ELECTIONS 5 June 2019, NEEDS ASSESSMENT MISSION REPORT 25-29 March 2019, 10 May 2019
<https://www.osce.org/odihr/elections/denmark/419231?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, ESTONIA PARLIAMENTARY ELECTIONS 3 March 2019, Warsaw, 16 January 2019 <https://www.osce.org/odihr/elections/estonia/409202?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY ELECTIONS TO THE FEDERAL PARLIAMENT (BUNDESTAG) 24 September 2017, Warsaw, 27 November 2017
<https://www.osce.org/odihr/elections/germany/358936?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, ICELAND EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS 28 October 2017, Warsaw, 2 March 2018
<https://www.osce.org/odihr/elections/iceland/374101?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, PORTUGAL PARLIAMENTARY ELECTIONS 6 October 2019, Needs Assessment Mission Report 3-5 June 2019
<https://www.osce.org/odihr/elections/portugal/426578?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF FINLAND PARLIAMENTARY ELECTIONS 14 April 2019, ODIHR NEEDS ASSESSMENT MISSION REPORT 23-25 January 2019
<https://www.osce.org/odihr/elections/finland/411755?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF LITHUANIA PARLIAMENTARY ELECTIONS 9 October 2016, Warsaw, 31 January 2017
<https://www.osce.org/odihr/elections/lithuania/296446?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, REPUBLIC OF MALTA EARLY PARLIAMENTARY ELECTIONS 3 June 2017, Warsaw, 9 October 2017
<https://www.osce.org/odihr/elections/malta/348671?download=true>

Office for Democratic Institutions and Human Rights, THE CZECH REPUBLIC PARLIAMENTARY ELECTIONS 20-21 October 2017, Warsaw, 12 March 2018
<https://www.osce.org/odihr/elections/czech-republic/375073?download=true>

Opinion on laws regulating the funding of political parties in Spain, OSCE/ODIHR, Warsaw 30 October, 2017
<https://www.osce.org/odihr/356416?download=true>

OSCE, Sweden General Elections 9 September 2018,
<https://www.osce.org/odihr/elections/sweden/403760?download=true>

Parteiengesetz 2012 – PartG, Fassung vom 15.10.2019
<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20007889>

Political Party Funding Regulation in Europe, East and West: A Comparative Analysis, Discussion Paper prepared by Fernando Casal Bértoa and Juan Rodríguez Teruel
<https://www.osce.org/odihr/410201?download=true>

Political Parties and Political Campaign Rules in the Czech Republic, Transparency International 2017
https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Vymetal_PoliticalFinancingCZ_212FINAL.pdf

Samuel Jones, *Digital Solutions for Political Finance Reporting and Disclosure: A Practical Guide*, International Institute for Democracy and Electoral Assistance, IDEA, Stockholm, 2017
<https://www.idea.int/sites/default/files/publications/digital-solutions-for-political-finance-reporting-and-disclosure-a-practical-guide.pdf>

The Organic Law of General Electoral Regime (1985, amended 2016), Section II Electoral Offences, Articles 139-150

<https://www.legislationline.org/documents/id/21440>

Zakon o finansiranju političkih aktivnosti ("Sl. glasnik RS", br. 43/2011 i 123/2014)

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_finansiranju_politickih_aktivnosti.html

Zakon o financiranju političkih aktivnosti i izborne pomidžbe (NN 29/2019), član 58 i član 39

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_03_29_602.html